

Κουδούνα Μ.: «Πολιτικές Μάθησης μέσα από την Επικοινωνία της Καθημερινότητας». Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Επιστημών Εκπαίδευσης το οποίο διεξήχθη υπό την αιγίδα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Διοργανώθηκε από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνεργασία με Σχολές και Τμήματα δέκα ακόμη Πανεπιστημίων στις 27, 28, 29, και 30 Μαΐου 2010 στην Αθήνα. Εκδόσεις: Σμυρνιωτάκη και Πεδίο Εκδοτική .

Πολιτικές Μάθησης μέσα από την Επικοινωνία της Καθημερινότητας

Μαίρη Κουδούνα, M.Ed – Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ειδικός Επιστήμονας Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε – Συνεργάτης ΥΠΑΙΘ

Σκοπός της εισήγησης είναι να αναδείξει πολιτικές μάθησης μέσα από την επικοινωνία της καθημερινότητας που εμπεριέχουν ως βασικό στοιχείο την υποκειμενικότητα των πρωταγωνιστών. Στη συνέχεια με δεδομένη την παραδοχή ότι η πολύπλοκα δομημένη πραγματικότητα του φυσικού κόσμου, που διαδίδεται στο χώρο ως «σήματα», είτε μέσω υλικών φορέων, είτε μέσω διαδεδομένων «βαρυτικών ή ηλεκτρομαγνητικών πεδίων», εκχωρούν «πληροφορία» στον εκάστοτε δέκτη που τα ανιχνεύει επιτυγχάνοντας τη συνδετικότητα και την «εξελικτική αλληλεπίδραση» των υλικών αντικειμένων, των φαινομένων με τους βιολογικούς οργανισμούς του φυσικού κόσμου. Από την πλευρά μας γίνεται προσπάθεια μελέτης της καθημερινότητας. Η εσωτερική αποτύπωση και η συσσωρευτική ολοκλήρωση των εμπειριών αντιπροσωπεύει την εμπειρική ιστορία του δέκτη και καθορίζει τη συμπεριφορά του. Στην εισήγηση υποστηρίζεται ακόμη ότι οι ανακαλύψεις της επιστήμης στα πλαίσια του άκρως ασαφούς όρου της παγκοσμιοποίησης δηλαδή η ανατροπή που έγινε με τη γνώση της κβαντικής φυσικής και η ανικανότητα των εθνικών κυβερνήσεων να συνειδητοποιήσουν τη σταδιακή υποκατάσταση των παραδοσιακών τους αρμοδιοτήτων από την παγκοσμιοποίηση, μας

υποβάλλουν την ιδέα ότι ο «κβαντοφυσικός κόσμος μας έχει τις ρίζες του σε ένα άυλο νοηματικό κόσμο ιδεών και συμβόλων», έναν κόσμο καθαρής γεωμετρίας του χωρόχρονου, άγνωστων ακόμη ιδιοτήτων στον οποίο «ο νους και η συνείδηση ενδέχεται να παίζουν τον κεντρικό ρόλο στο κοσμικό γίγνεσθαι». Συμπερασματικά οι κοινωνικές αμφισβητήσεις κατεστημένων αξιών και ιδεών τα τελευταία σαράντα χρόνια υπέδειξαν ότι οι κυρίαρχες αντιθέσεις, για παράδειγμα αντικειμενικό-υποκειμενικό, δημόσια-ιδιωτική σφαίρα, ανδρικός-γυναικείος ρόλος, λογική-συναίσθημα, επιστήμη-τέχνη κ.ά., δεν αποτυπώνουν σωστά τους κυρίαρχους διαχωρισμούς στην καθημερινότητά μας. Συμβιώνουμε και μαθαίνουμε στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης μέσα από τις πολιτικές μάθησης της παγκόσμιας επικοινωνίας πλήθος πληροφοριών και γνώσεων χωρίς χωροχρονικούς περιορισμούς. Οι καθημερινά επαναλαμβανόμενες τρέχουσες συνήθειές μας, οργανώνουν και μορφοποιούν αυτό που κάνουμε. Λειτουργούν ως πολιτικές μάθησης για μας, οι τρέχουσες συνήθειες που τις επαναλαμβάνουμε στηρίζουν στην πραγματικότητα κοινωνικά συστήματα και θεσμούς που εξαρτώνται από τις μορφές κοινωνικής διαντίδρασης στις οποίες συμμετέχουμε καθημερινά. Πρότασή μας είναι να μην παραβλέπονται οι ανθρώπινες ιδιαιτερότητες από την τεχνοκρατική λογική, να δοθεί περισσότερη βαρύτητα στις λεγόμενες «Επιστήμες του Ανθρώπου» και η επιφανειακή προσέγγιση της επικοινωνίας με την επιρροή της Πληροφορικής να μην δημιουργεί νέα επικοινωνιακή δυναμική που δεν μας επιτρέπει να υπερβούμε διανοητικούς και συναισθηματικούς περιορισμούς των καιρών μας.

Κάθε άτομο μαθαίνει μέσα από την επικοινωνία της καθημερινότητας στο κοινωνικό περιβάλλον το οποίο ζει. Αυτό το κοινωνικό περιβάλλον που διαμορφώνει άτυπες ή ηθελημένες πολιτικές μάθησης ποικίλλει εξ ορισμού κατά τη διάρκεια της ζωής του ίδιου ατόμου. Για παράδειγμα το άτομο συμμετέχει σε δραστηριότητες όπως θρησκευτικές ομάδες, ομάδες εθελοντισμού, πολιτικές, επιστημονικές, οι οποίες άτυπα τον εκπαιδεύουν με πολιτικές μάθησης πολλές φορές ισχυρές. Μαθαίνει να συνεργάζεται με τους άλλους ανθρώπους, να ενδιαφέρεται για αυτούς, να πολιτικοποιείται. Μαθαίνει και εφοδιάζεται με την ικανότητα να ενεργεί σε ένα περιβάλλον συνεχιζόμενης αβεβαιότητας και ανεξέλεγκτης αλλαγής. Πολλές φορές οι πολιτικές αυτές είναι πολύ χρήσιμες γιατί μαθαίνει το άτομο να σκέφτεται να καταργήσει πρακτικές που φαίνονται ακατάλληλες σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον, μαθαίνει να διαχωρίζει το αναγκαίο από το αναλώσιμο και το σημαντικότερο τι πρέπει

να εγκαταλείψει όσο αγαπητό και αν είναι για πολλούς για να μπορέσει να προχωρήσει και τι είναι σημαντικό και πολύτιμο που πρέπει να διατηρηθεί. Τα περιβάλλοντα που εντάσσεται το άτομο θα πρέπει να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους για την εκπαίδευση των μελών τους στο πλαίσιο των ανεπίσημων πολιτικών και πρακτικών.

Η ανακάλυψη του καθημερινού, η σύγχρονη καθημερινή ζωή, το πρόγραμμα του Σαββατοκύριακου, ο λαϊκός πολιτισμός ως αισθητικός πολιτισμός της καθημερινότητας, τα σύμβολα και η γλώσσα ως εργαλείο ανθρώπινης επικοινωνίας εμπεριέχουν ένα μέρος ονείρου, δεδομένου ότι σήμερα τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και τα δίκτυα, εκλαϊκεύουν έννοιες και μεθόδους και αντικαθιστούν βαθμιαία την επιστημονική ιστορία από τις καθημερινές ιστορίες (Maffesoli, 1996: 370).

Σε επιστημονικό θεωρητικό υπόβαθρο η σχολή του Σικάγου θεωρεί κομβικό σημείο την επικοινωνιακή διαδικασία και το εκάστοτε δυνατό αποτέλεσμα εξαρτάται άμεσα από τη διαπραγμάτευση και επομένως δεν μπορεί να σταθμιστεί απόλυτα λόγω της πολυπλοκότητας των ανθρωπίνων αντιδράσεων και δυνατοτήτων εμπλοκής τους. (Κωνσταντοπούλου, 1995). Ο Goffman υποστήριξε ότι η καθημερινή ζωή έχει ως βασικό στοιχείο τη ρευστότητά της. Το ενδιαφέρον του εντοπίζεται στην παρατήρηση, καταγραφή και ανάλυση της αλληλεπίδρασης σε συνθήκες συνεύρεσης των μετεχόντων και προβάλλει τον τρωτό χαρακτήρα των πρόσωπο με πρόσωπο επαφών, αναλύει δε τα φαινομενικά ασήμαντα αλλά άγνωστα δεδομένα της καθημερινότητας αναζητώντας τη σημασία τους και τις μεταξύ τους συσχετίσεις. Το πλαίσιο αποτελεί σημαντικό κομμάτι της διαδικασίας μέσα από την οποία τα άτομα νοηματοδοτούν αυτό που ακούν ή βλέπουν και είναι κεντρικό πολιτισμικό χαρακτηριστικό (Goffman, 1974).

Σήμερα στην περίπτωση της επικοινωνίας παρατηρούμε ότι η *«υπερανάπτυξη των τεχνικών συνυπάρχει με υπανάπτυξη συμπεριφορών»*. Ο Lyotard (1993:33) θα μας πει ότι *«η σχέση των χορηγών και των χρηστών της γνώσης με την ίδια τη γνώση τείνει και θα τείνει να προσλάβει τη μορφή της σχέσης που έχουν οι παραγωγοί και οι καταναλωτές των εμπορευμάτων με τα εμπορεύματα, δηλαδή τη μορφή της αξίας. Η γνώση παράγεται και θα παράγεται για να πωλείται. Καταναλώνεται και θα καταναλώνεται για να παίρνει αξία μέσα σε μια νέα παραγωγή: και στις δύο περιπτώσεις ο σκοπός είναι η ανταλλαγή της»*.

Η πολύπλοκα δομημένη πραγματικότητα του φυσικού κόσμου η οποία γίνεται αντιληπτή με την άμεση παρατήρηση ή με έμμεση συμπερασματολογία, εκδηλώνεται ως *«σχήμα»* στις χωροχρονικές δομές και στις λειτουργικές δυνατότητες των φυσικών φαινομένων και των βιολογικών και κοινωνικών οργανισμών. Η διάδοση των σημάτων

μπορεί να αφορά στη μεταφορά της πληροφορίας με τη μεσολάβηση υλικών φορέων, όπως είναι οι «χημικοί μεσολαβητές» που εκτελούν τη μετάδοση πληροφοριών στον οργανισμό με τα κύτταρα μέσω χημικών μορίων και οι νευροδιαβιβαστές δηλαδή χημικές ουσίες που παράγονται στους νευρώνες και χρησιμεύουν στη διαβίβαση πληροφοριακών σημάτων μέσω των συνάψεων ή με τη διάδοση σχηματικών διαταραχών ηλεκτρομαγνητικών ή βαρυτικών πεδίων. Μέσω των διαδιδόμενων ή μεταφερόμενων σημάτων επιτυγχάνεται η επικοινωνιακή μεταφορά πληροφορίας στο δέκτη δηλαδή επιτυγχάνεται η «επικοινωνιακή συνδετικότητα». (Λιγομενίδης 2002: 33-41). Οι μορφές πληροφορίας δεν έχουν την ίδια αξία. Για παράδειγμα η γενετική πληροφορία του DNA καταγράφει αιώνες εξελικτικής εμπειρίας, αλληλεπίδρασης και ανταλλαγών πληροφορίας και έτσι αντιπροσωπεύει πληροφοριακό περιεχόμενο πολύ υψηλότερης ποιότητας.

Γνωρίζουμε και δεχόμαστε ως παραδοχή, ότι οι λύσεις τριών προβλημάτων των Φυσικών Επιστημών στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ήλθαν στην ανθρωπότητα σαν σεισμικές δονήσεις. «*Η ταχύτητα του φωτός είναι σταθερή και ανεξάρτητη από την κινητική κατάσταση του παρατηρητή*», η «*κβαντοποίηση της ενέργειας*» και «*τα θεμέλια της κβαντικής φυσικής*». Ο Einstein πρότεινε τη θεωρία της σχετικότητας με την οποία ενοποιεί τον «χώρο» και τον «χρόνο», ανακάλυψε ότι ο χώρος έχει γεωμετρικές διαστάσεις και κυρίως ενίσχυσε την υπόθεση των κβάντα με την ερμηνεία του φωτοηλεκτρικού φαινομένου και αργότερα η «κβαντοποίηση» της ενέργειας από τον Plank άνοιξε το δρόμο για την επανάσταση της Κβαντικής φυσικής. Η ιδέα της ολιστικής συνδετικότητας δίνει έμφαση στην ύπαρξη της αδιαίρετης ρέουσας ολότητας του κόσμου μας η οποία όπως τα πράγματα δείχνουν, οφείλει να συμπεριλάβει και το φυσικό κόσμο και τη συνείδηση στην επικοινωνία της καθημερινότητάς μας. Τα μηνύματα είναι προικισμένα με μορφές και αποτελέσματα εντελώς διαφορετικά. Είναι βέβαιο ότι δεν επενεργούν μόνο στο βαθμό που μεταδίδουν πληροφορίες. Κάθε συνομιλητής υφίσταται κατά τη διάρκεια των «κινήσεών» του που τον αφορούν μια «μετατόπιση», μια αλλοίωση, όποια κι αν είναι αυτή και αυτό όχι μόνο ως δέκτης αλλά και ως πομπός. Πολλές φορές δεν είναι παρά προγραμματισμένα αποτελέσματα μέσα στη στρατηγική του αντιπάλου (Lyotard, 1993: 58-59). Εκείνο που έχει δικαίωμα να ειπωθεί και να γίνει μέσα στον πολιτισμό καθώς είναι ένα τμήμα του συγκεκριμένου πολιτισμού νομιμοποιείται. Μετά από αυτά υπάρχει σήμερα μια νέα οικονομία ο παγκόσμιος ανταγωνισμός δεν γνωρίζει πια σύνορα η ανάπτυξη των υπηρεσιών μέσω

των διαδικτύων έχει αλλάξει τις ανθρώπινες και τις εργασιακές σχέσεις (Κουδούνια, 2007).

Οι πολιτικές μάθησης στον εργασιακό χώρο μπορούν να αποδειχθούν προνομιακό εκπαιδευτικό περιβάλλον. Είναι ο χώρος εκμάθησης μιας ολόκληρης σειράς δεξιοτήτων που επηρεάζει τους περισσότερους ανθρώπους. Ακόμη με πολιτικές μάθησης μέσα από την επικοινωνία της καθημερινότητας μαθαίνει κανείς ότι πρέπει να υπάρχει η άνεση του ατόμου να μοιράζεται τα βάρη με τους συνανθρώπους του, που έχουν διαφορετική σκέψη, νοοτροπία και διαφορετικές αρμοδιότητες. Με το να μοιράζεται κανείς τους προβληματισμούς του, μπορεί να αποκτήσει χρόνο να σκέπτεται, να μελετάει και να εντοπίσει την επόμενη επερχόμενη δυσκολία. Όλοι προτιμάμε να βρισκόμαστε με ανθρώπους που μας μοιάζουν. Το να ακούει κανείς και να μαθαίνει από χώρους διαφορετικούς είναι δύσκολη δουλειά. Οι πολιτικές μάθησης μέσα από την καθημερινότητα μας βοηθούν να συνειδητοποιήσουμε τη διαφορά ανάμεσα στις *«αιώνιες αρχές και την καθημερινή πράξη»*. Βιώσιμη αλλαγή συνήθως δεν είναι η αλλαγή αλλά η ικανότητα να καταλάβεις και να εντοπίσεις τι είναι πολύτιμο και απαραίτητο. Οι άνθρωποι δίπλα μας ζητούν απεγνωσμένα καθοδήγηση γιατί οι ανατροπές στον εργασιακό χώρο είναι το μόνο βέβαιο. Για παράδειγμα ο κίνδυνος στη σημερινή οικονομική κρίση είναι το ότι οι άνθρωποι σε θέση εξουσίας θα λάβουν αμυντική στάση. Η πρώτη αντίδραση δηλαδή είναι να αξιοποιήσουν οικείες δεξιότητες μέσα από την καθημερινότητα της πολιτικής. Προσπαθούν να προστατέψουν τους ανθρώπους από εξωτερικές απειλές με σκοπό να μπορέσουν όλοι να επιστρέψουν γρήγορα στις συνήθειες συνθήκες.

Θα προσπαθήσουν να λύσουν το πρόβλημα με βραχυπρόθεσμα μέτρα, αυστηρότερους ελέγχους, περικοπές παντού, σχέδια αναδιάρθρωσης. Συνήθως περιορίζονται σε αυτά που γνωρίζουν σε αυτά που έμαθαν έως τώρα να κάνουν προκειμένου να περιορίσουν την απογοήτευση και να καθησυχάσουν τους φόβους τους δικούς τους και των άλλων. *«Η οργανωτική προσαρμοστικότητα που απαιτείται για να αντιμετωπισθεί μια αμείλικτη αλληλουχία προκλήσεων ξεπερνά την τρέχουσα εμπειρογνωμοσύνη οποιουδήποτε»*. (Gilbert, 2009). Επομένως στον εργασιακό χώρο μαθαίνουμε μέσα από συγκρουόμενες απαιτήσεις να ενεργήσουμε για να ανταποκριθούμε στις σημερινές προκλήσεις αλλά και να προσαρμοστούμε στο τι θα κάνουμε και πώς θα το κάνουμε για να ενημερώσουμε τον κόσμο του αύριο. Πρέπει να μάθουμε τις επόμενες πρακτικές ενώ θα εφαρμόζουμε τέλεια τις σημερινές βέλτιστες πρακτικές.

Σε περίοδο παρατεταμένης αβεβαιότητας πρέπει να συζητούνται και τα πιο δύσκολα θέματα. Πρέπει να ακούμε και τις άγνωστες φωνές αφού μπορεί να είναι ειδικοί. Η τέχνη της επιρροής σημαίνει και τον αποτελεσματικό χειρισμό των συναισθημάτων των άλλων. Ο Goleman μας λέει ότι οι αστέρες των επιδόσεων είναι δεξιότητες στην εκπομπή συναισθηματικών σημάτων, κάτι που τους δίνει μεγάλη δύναμη σε θέματα επικοινωνίας και τους κάνει ικανούς να επηρεάσουν τους συνεργάτες τους ή ένα ακροατήριο. Εν ολίγοις τους κάνει ηγέτες (Goleman, 1999: 240).

Όλες αυτές οι πολιτικές μάθησης μέσα από την επικοινωνία της καθημερινότητας πηγάζουν από ένα βασικό γεγονός, επηρεάζουμε ο ένας τη διάθεση του άλλου. Το κάνουμε συνέχεια μεταδίδοντας συναισθήματα ο ένας στον άλλο.

«Αυτή η συναισθηματική ανταλλαγή συνιστά μια μορφή αόρατης διαπροσωπικής οικονομίας και αποτελεί μέρος κάθε ανθρώπινης αλληλεπίδρασης, αν και είναι συνήθως πολύ αδιόρατη για να την παρατηρήσει κανείς». Τα συναισθήματα ως σύστημα επικοινωνίας δεν χρειάζονται λέξεις. Το ραντάρ που διαθέτουμε για τα συναισθήματά μας μας συντονίζει με εκείνους που είναι γύρω μας βοηθώντας μας να αλληλεπιδρούμε και να μαθαίνουμε πιο ομαλά και αποτελεσματικά.

Σε παγκόσμιο επίπεδο η παγκοσμιοποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων υπονομεύει τη δυνατότητα του εθνικού κράτους να ελέγξει τον εθνικό οικονομικό χώρο και να τον προστατεύει από τις παρεμβάσεις της διεθνούς αγοράς (Reich, 1991). Η ανάδειξη διεθνών οργανισμών σε ρυθμιστές της διεθνούς ειρήνης και της διεθνούς τάξης πραγμάτων απονομιμοποιεί, ακόμη περισσότερο το εθνικό στοιχείο της κρατικής υπόστασης. Η διεθνής κοινότητα γνωρίζει σειρά προσαρμογών και μετασχηματισμών που οφείλονται σε πολλαπλές αλληλοδιαπλεκόμενες αλλαγές. Οι μετακινήσεις του πληθυσμού με έντονη πλέον κινητικότητα και μαζί με αυτούς και οι μετακινήσεις ιδεών και πρακτικών. Ένας πολυπολιτισμικός κόσμος με πάμπολλα χαρακτηριστικά διαφορετικών εθνοτήτων, θρησκειών και γλωσσών. Η παγκοσμιοποίηση τροποποιεί τη σχέση χρόνου και χώρου, οικονομίας και πολιτικής. Το υπάρχον σύστημα θεσμών όπως το τελευταίο σε μας πολυσυζητημένο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αλλάζουν μορφή και αποκτούν νέες δομές και σχήματα. Ζητήματα όπως τα ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα, το περιβάλλον, η παγκόσμια φτώχεια, η καταπολέμηση της ξενοφοβίας και του ρατσισμού απαιτούν διεθνή συνεργασία και κανόνες που να ισχύουν σε όλον τον πλανήτη. Η μη προβλεψιμότητα της επόμενης μέρας κάνει τη ζωή μας γεμάτη αβεβαιότητες. Μέσα από αυτές τις πολιτικές αισθανόμαστε ανίσχυροι και μαθαίνουμε ότι οι θεσμοί στους οποίους είχαμε πιστέψει έως τώρα έχουν αποτύχει. Μαθαίνουμε

ακόμη ότι είναι επιτακτική ανάγκη η αναδόμηση των θεσμών γιατί η σημερινή καθημερινότητά μας δεν είναι παροδική και τυχαία στη ζωή μας. Οι παραδοσιακές κοινωνίες διακρίνονται ως Κοινωνίες της οργανικής ενότητας, στις σύγχρονες κοινωνίες επικρατούν οι χωρισμοί υποκειμένου – αντικειμένου, κοινωνικού – ατομικού οι διακρίσεις γενικού – ιδιαίτερου, βούλησης – Λόγου και οι σχέσεις έντασης και σύγκρουσης (Lyotard, 1993:13) ανάμεσα στα στοιχεία της επικοινωνίας της καθημερινότητάς μας.

Πολιτική μάθησης είναι και ο τρόπος που βιώνουμε το σήμερα. Δεν διαθέτουμε σήμερα θεσμούς οι οποίοι να μας επιτρέπουν να παρακολουθήσουμε τις τεχνολογικές αλλαγές σε εθνικά ή υπερεθνικά σχήματα. Ποιοι είμαστε εμείς που ανησυχούμε; Το «εμείς» σήμερα αναφέρεται σε όλους μας ανεξάρτητα από το αν ζούμε σε πλουσιότερες ή φτωχότερες περιοχές του πλανήτη. Ακόμη μαθαίνουμε μέσα από την καθημερινότητά μας την υιοθέτηση του ρίσκου με την αρνητική και θετική ενέργειά του που αρέσκεται στην αλλαγή της κοινωνίας και μας μαθαίνει «να τολμάμε».

Σε επίπεδο διεθνών σχέσεων προστίθεται η ανάγκη «η πολιτική να είναι πολυεπίπεδη». Να κινείται εξίσου καλά στον τομέα της διπλωματίας αλλά και στον τομέα της οικονομίας και του πολιτισμού. Να προωθείται η στρατιωτική διπλωματία αλλά και εκείνη των διαβουλεύσεων. Η διπλωματία των πολιτών, η καθημερινότητα των μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, η επικοινωνία σε επίπεδο ανταλλαγών αποτελούν πολυεπίπεδες και πολύμορφες πολιτικές μάθησης.

Η παγκοσμιοποίηση της κουλτούρας μέσα από τα πυκνά δίκτυα επικοινωνίας η διαφαινόμενη αποστροφή προς την υψηλή κουλτούρα στο όνομα μιας αφελούς όσο και ψευδεπίγραφης καταδίκης του ελιτισμού ώστε δήθεν να μη θιγούν οι πολιτισμικά περιθωριοποιημένοι αποτελούν πολιτικές μάθησης στην ονομαζόμενη «κοινωνία της γνώσης».

Η θεμελιακή αρχή της δημοκρατίας, της ανοχής και πάνω από όλα του σεβασμού της διαφορετικότητας, η προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο αναδεικνύεται μέσα από τις πολιτικές μάθησης της καθημερινότητας σε εργαλείο σύμπραξης των διεθνών σχέσεων εναντίον της βίας.

Αλλά πολιτικές μάθησης αναδεικνύονται και μέσα από τις προσωπικές όψεις της ζωής.

Η διαμάχη, γύρω από τις οικογενειακές αξίες, ο μετασχηματισμός των οικογενειακών συστημάτων και σχημάτων, που αποτελεί επανάσταση στην καθημερινότητά μας και οι συνέπειές της γίνονται αισθητές σε όλες τις σφαίρες του πολιτικού οικονομικού και κυρίως κοινωνικού γίγνεσθαι.

Η οικογένεια αποτελεί πεδίο διαμάχης μεταξύ της παράδοσης και της νεωτερικότητας τόσο στο «καθημερινό όσο και στο συμβολικό» επίπεδο. Οι ανθρώπινες κοινωνίες και οι ανθρώπινοι πολιτισμοί έχουν γνωρίσει «πληθώρα διαφορετικών μορφών οικογενειακών και συγγενικών συστημάτων». Ο Antony Giddens μας λέει ότι η ανισότητα άνδρα – γυναίκα αποτελούσε εγγενές χαρακτηριστικό της παραδοσιακής οικογένειας. «Σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας οι άνδρες χρησιμοποιούσαν ευρέως, και ενίοτε εμφανώς, ερωμένες, εταίρες και πόρνες» (Giddens, 1999: 98-99). Οι σεξουαλικές περιπέτειες σε πολλούς πολιτισμούς θεωρούνταν ως θετικό καθοριστικό γνώρισμα της αρρενωπότητας. Αντίθετα οι γυναίκες που αρέσκονταν σε σεξουαλικές περιπέτειες ήταν πάντα κοινωνικά απαράδεκτες, ανεξάρτητα από το βαθμό επιρροής που οι ερωμένες κάποιων διακεκριμένων προσώπων μπορεί να είχαν ή να έχουν επιτύχει (Giddens, 1999). Σήμερα μαθαίνουμε ότι η γνήσια σχέση βασίζεται στη «συναισθηματική επικοινωνία και οι ανταμοιβές που απορρέουν από αυτήν την επικοινωνία συνιστούν την κύρια βάση για τη συνέχισή της». Βασίζεται σε διαδικασίες ενεργής εμπιστοσύνης και η αποκάλυψη συνιστά τη βασική συνθήκη της οικειότητας, είναι «υπόρρητα δημοκρατική» βασικό στοιχείο της πολιτικής και έχει δυναμική διαφορετική από τις δυναμικές παραδοσιακότερων τύπων σχέσεων. Εδώ βέβαια πρέπει να τονίσουμε πως μαθαίνουμε ότι στη δημοκρατία των συναισθημάτων αποφεύγονται οι διακρίσεις μεταξύ ετεροφυλικών και ομοφυλοφιλικών σχέσεων.

Ένα ακόμα παράδειγμα είναι οι ψηφιακές δυνατότητες του κινητού τηλεφώνου. Το καθιστούν απαραίτητο εργαλείο «πολιτικών μάθησης» στα χέρια του σύγχρονου ανθρώπου. Μπορεί να το χρησιμοποιήσει ως πιστωτική κάρτα, να κατεβάσει αρχεία να στείλει και να λάβει πληροφορίες, να κάνει διαδικτυακή χρηματική συναλλαγή να έρθει σε επαφή με δημόσιες υπηρεσίες, να το χρησιμοποιήσει ως φωτογραφική μηχανή, να ακούσει μουσική. «Εξάλλου η αποδοχή του κινητού στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης πηγάζει συχνά από τη γνώση που έχουμε για το σήμερα. Οι νοοτροπίες μας συνηθίζουν στην ιδέα της κοινωνίας της πληροφορίας, της πληροφορίας ως αξίας που εξαρτάται από την ταχύτητα μετάδοσής της... ο καθένας συνειδητοποιεί ότι η πρόσβαση στην πληροφορία και η αποθήκευσή της, η μεταποίηση και η ανταλλαγή της επαναπροσδιορίζουν όχι μόνο τη σύγχρονη εργασία αλλά και το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων (Gonord – Menrath, 2005:7).

Οι ανατροπές που φέρνει το κινητό στις πολιτικές μάθησης μέσα από την επικοινωνία της καθημερινότητας είναι ανατρεπτικές όπως για παράδειγμα να εκφράζεται δημόσια ο κάτοχός του ενώ λέει κάτι πολύ προσωπικό. Ταυτόχρονα από τις συνομιλίες που συχνά

γίνονται σε μέσα μαζικής μεταφοράς, σε δρόμους, σε χώρους εργασίας, την ατζέντα, το παιχνίδι, το γράψιμο μηνυμάτων ανατρέπει την απάντηση στο ερώτημα τι συμβαίνει συμβίωση και παρέα σήμερα; μιλάμε, ανταλλάσσουμε, αστειευόμαστε και η απόσταση δεν έχει καμία ιδιαίτερη σημασία, φαίνεται ότι για τη διαμορφούμενη λογική, δεν έχει την πρώτη σημασία ο «κοντινός», ο «δίπλα» μας, αλλά το «δίκτυο» που διαμορφώνει την έννοια του «φίλου». (Κωνσταντοπούλου, 2009).

Συμπερασματικά εισερχόμαστε σε μια κατάσταση παγκόσμιας υπερεπίβλεψης με κίνδυνο να καταρριφθεί ως εντελώς απαρχαιωμένη η έννοια της ιδιωτικής ζωής. *«Καθώς όλο και πιο πολύ εναποθέτουμε στην τεχνολογία την εργασία και τη διασκέδασή μας, η ηλεκτρονική μας δραστηριότητα αφήνει πίσω ψηφιακά ίχνη που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να παρακολουθούνται οι κινήσεις μας»* (O'Hara & Shadbolt, 2008). Καθώς οι άνθρωποι αποκτούν νέες δεξιότητες μέσα από νέα επικοινωνιακά μοντέλα θα αισθάνονται συχνά ντροπή για την ανικανότητά τους. Πολλοί θα χρειαστεί να αναδιαπραγματευθούν τη σχέση αφοσίωσης με τους εκπαιδευτές, μέντορες και τους συναδέλφους τους στον εργασιακό χώρο των οποίων τα διδάγματα δεν ισχύουν πια. Η διαχείριση της σημερινής καθημερινότητας είναι μια τέχνη αυτοσχεδιασμού και πειραματισμού. Οι δεξιότητες που επιτρέπουν να είναι κάποιος νικητής της καθημερινότητας, αναλυτική επίλυση προβλημάτων, λήψη ξεκάθαρων αποφάσεων, χάραξη σαφούς πορείας ορισμένες φορές απαιτεί προσαρμογή σε κρίση και κάποιες νέες πρακτικές μέσα από τις οποίες μαθαίνουμε. Η καθημερινότητα στο σημερινό κόσμο χρειάζεται χειρισμό της αναπόφευκτης σύγκρουσης, του χάους και της σύγχυσης της αλλαγής ώστε η δυσφορία να γίνεται παραγωγική και όχι καταστροφική. Σήμερα η επιστήμη προσφέρει γνώση για την πραγματικότητα και την επικοινωνία, η οποία προδικάζεται να επηρεάσει από κάθε άποψη την σκέψη και τη νοοτροπία μας για τη ζωή και τον κόσμο μας. Η επικοινωνία της καθημερινότητας προσφέρει πολιτικές μάθησης γιατί η έρευνά της είναι ένα σκάκι που το ίδιο δημιουργεί τις συνθήκες και τους κανόνες με τους οποίους παίζεται.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Goffman, E., (1974). *Frame Analysis: An essay on the Organization of experience*. Harpert rom New York.
- Goleman, D., (1999). *Η Συναισθηματική Νοημοσύνη στο Χώρο της Εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Gonord, A., Menrath, J., (2008), *Mobile attitude*, Hachette, Paris.

- Lyotard, J., (1993). *Η μεταμοντέρνα κατάσταση*. Αθήνα: Γνώση.
- O'Hara, K. & Shadbolt, N., (2008), *The Spy in the Coffee Machine (the end of privacy as we know it)*. Oneworld Oxford.
- Reich, R., (1991) *The work of nations: A blueprints for the future*, New York: Vintage.
- Δημητρώπουλος, Κ., (2010). *Λήψη αποφάσεων υπό καθεστώς αβεβαιότητας*. Αθήνα: Λαγουδέρα.
- Κόκκος, Α., (2008). *Εκπαιδύοντας τους Εκπαιδευτές Ενηλίκων*. Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.
- Κορωναίου, Α., (1996). *Κοινωνιολογία του Ελεύθερου Χρόνου*, Αθήνα: Νήσος.
- Κουδούνα, Μ., (2009). *Εκπαιδύοντας Εκπαιδευτικούς για τον «Πολίτη του Κόσμου»*. Σύγχρονες Κοινωνικές και Τεχνολογικές Προκλήσεις στις Πολιτικές Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών. www.edc.gr. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Κουδούνα, Μ., (2007). *Φυσικές Επιστήμες, Τεχνολογία – Κοινωνία και Εργασία*. Αθήνα: ΚΕΕΠΕΚ – Ε.Κ.Π.Α.
- Κουκιάδης, Ι., (2000). *Η Κοινωνική Ευρώπη*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Κουλαϊδής, Β., (κ.ά.) (2007). *Η μεταρρύθμιση του Ελληνικού Πανεπιστημίου*. Συλλογικό έργο. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κωνσταντοπούλου, Χ., (1995). *Θέματα μεταμοντέρνας Επικοινωνίας*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
- Λιγομενίδης, Τ., (2002). *Η φλούδα του βερίκοκου*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λύτρας, Α., (2000). *Κοινωνία και Εργασία. Ο ρόλος των κοινωνικών τάξεων*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Χατζηδήμου, Δ. & Βιτσιλάκη, Χ., (2006). (Επιμέλεια). *Το Σχολείο στην Κοινωνία της Πληροφορίας και της Πολυπολιτισμικότητας*. Πρακτικά Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης

Κουδούνα Μαίρη

Master Συγκριτικής Παιδαγωγικής
Διδάκτωρ Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Αθηνών
Ειδικός Επιστήμονας Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε – Συνεργάτης ΥΠΔΒΜΘ